

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄. - ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ΄.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1880

Οὐκ ἔστι περὶ θεοῦ ἢ θεοτέρου ἀνθρώπου
βουλευσάμετο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οικειῶν. (Πλάτ. Θεαγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1880

σφαίρα, εἶναι μία τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἀναβιάσατε τὴν γυναῖκα εἰς τὴν προσήκουσαν αὐτῇ θέσιν, καθιερώσατε τὰ δικαιώματα αὐτῆς πανδημῶς, καὶ θέλετε ἰδεῖ τίνι τρόπῳ αὕτη μεταρσιούται εἰς τὴν ὑψηλὴν σφαῖραν τοῦ καθήκοντος, καθισταμένη ἐξίσου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς τῶν κυριωτάτων παραγόντων τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

Ο ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΣ ἜΡΩΣ

ΥΠΟ

M. WADDINGTON.

Περὶ τοῦ σωκρατικοῦ καὶ πλατωνικοῦ ἔρωτος ἐπικρατοῦσιν ἰδέαι ἐσφαλμέναι, ἢ ἐπιπόλαιοι, ἢ ὑπερβολικαί. Οἱ μὲν περιορίζονται εἰς μύνας τὰς ἐλλείψεις τοῦ πλατωνικοῦ ἔρωτος· ὅτε μὲν παρεννοοῦντες ἐκφράσεις τινὰς, συγγέουσιν αὐτὸν ἀδίκως μετὰ τῶν ἀσέμνων παθῶν, ἅτινα ὁ τε Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων θερμῶς ἐπόθουν καὶ ἔττεινον νὰ μεταρρυθμίσωσιν· ὅτε δὲ διακωμωδοῦντες αὐτὸν, οὐδὲν ἕτερον ἐν αὐτῷ διορῶσιν ἢ αἰσθημα προσπεποιημένον καὶ ἀπατηλὸν, ἢ φιλίαν ὑποκριτικὴν μεταξὺ προσώπων διαφόρου φύλλου ὑφισταμένην. Ἄλλοι τοῦναντίον θαυμασταὶ ὄντες τοῦ γενναίου, ἐξόχου καὶ εὐγενοῦς χαρακτῆρος τῆς πλατωνικῆς περὶ ἔρωτος διδασκαλίας δὲν διστάζουσι νὰ φρονῶσιν ἕτι ὁ πλατωνικὸς ἔρως περιέχει σχεδὸν ὅ,τι ὁ χριστιανισμὸς ἐκφράζει διὰ τοῦ θείου τῆς ἀγάπης ὄνοματος. Τὸ κάλλιστον μέσον τοῦ διαλύσαι πᾶσαν πλάνην καὶ ἀμφιβολίαν εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ παράστασις τῆς ἀληθοῦς φύσεως τοῦ πλατωνικοῦ ἔρωτος οὐχὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους τοὺς διαστρέψαντας τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸν φιλόσοφον, οὗ τὸ κῦρος εἶναι ἀδιαφιλονείκητον ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι· θέλομεν δ' ἐρμηνεύσει ἔπειτα, εἰ δυνατόν, πῶς ὁ πλατωνικὸς ἔρως παρεστάθη ἄλλως ἢ ὅπως αὐτὸς ὁ Πλάτων παρέστησεν.

Ἐκάλεσα ἀνωτέρω τὸν ἔρωτα τοῦτον σωκρατικὸν ἅμα καὶ πλατωνικόν· διότι ἀπεδόθη μὲν δικαίως εἰς τὸν Πλάτωνα, ἀλλὰ καὶ ὁ Σωκράτης δὲν ἦτο ξένος τῆς ἐννοίας ταύτης τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ. Ὀλίγαι λέξεις ἀρκούσιν εἰς ἀπόδειξιν τούτου.

Ὁ Σωκράτης ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως ἐν τῶν πολυτιμοτάτων σεμνωμάτων τῆς φιλοσοφίας, ὑπῆρξεν εἰς τῶν σπανίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες

διακατέχονται ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς ἀληθείας καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὠθούμενοι συντελοῦσι τὰ μάλιστα εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔρωσ ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς χαρακτηρίζει τῷ ὄντι οὐσιωδῶς τὸν ἄνδρα τοῦτον τὸν ἔξοχον καὶ κατὰ τὸν νοῦν καὶ κατὰ τὴν καρδίαν. Πόθος διάπυρος εἰς πρόσκτησιν πάσης δυνατῆς γνώσεως· ἀφοσίωσις εἰς τὰς αἰωνίας ἐκείνας ἀρχάς, εἰς τὰς πρώτας ἐκείνας ἀληθείας τοῦ λόγου καὶ τῆς συνειδήσεως, τὰς ἀποτελούσας τὸν ἀπαράγραπτον πάσης νομίμου θεωρίας κανόνα· φρίκη πρὸς τὸ ψεῦδος, μῖσος ἄσπονδον κατὰ τῆς σοφιστείας καὶ τῆς ὑποκρισίας· οἶκτος πρὸς τὴν ἀποπλανωμένην ἄγνοιαν· συμπάθεια πρὸς τοὺς εἰλικρινῶς ζητοῦντας νὰ διδαχθῶσι· τάσις εἰς διάδοσιν τῶν πεποιθήσεων αὐτοῦ καὶ εἰς πρόσκτησιν τῶν ψυχῶν εἰς τὴν ἀληθῆ ἐπιστήμην, τὴν ἀχώριστον τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς· πᾶσαι αὗται αἱ τῆς ἀληθείας μορφαὶ ἀναφαίνονται ἐν τῷ Σωκράτει· πάντα ταῦτα τὰ αἰσθήματα ἔφερε βαθέως ἐγκεχαραγμένα ὁ Σωκράτης καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὰ μετὰ δυνάμεως ἐκτάκτου διὰ τοῦ διαλόγου, ἐν ᾧ διακρίνετο.

Μεταβῶμεν νοερῶς εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ εἰς τοὺς μᾶλλον συχναζομένους τόπους τῆς πνευματικῆς ταύτης καὶ ζωηρᾶς πόλεως. Πανταχοῦ, ἐνθα ῥήτωρ τις συνήθριζε περὶ ἑαυτὸν τὰ πλήθη, πανταχοῦ, ἐνθα συνεζητεῖτο σπουδαῖόν τι ζήτημα, πανταχοῦ ἰδίως, ἐνθα λόγος ὑπέκειτο περὶ τῆς ἐπιστήμης, τοῦ δικαίου, τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἔβλεπέ τις ἐμφανιζόμενον τὸν ἀκάματον τοῦτον παλαιστήν, τὸν θαυμάσιον τοῦτον διαλεκτικὸν, τὸν φοβερόν τοῦτον σκώπτην· τὸν ἀπαράμιλλον τοῦτον διαλεκτικὸν, ὅστις διὰ τῆς εἰρωνείας αὐτοῦ κατέβαλε τοὺς σοφιστάς, καταδείξας εἰς τὴν νεολαίαν τὸ κενὸν αὐτῶν, καὶ ὅστις πολεμῶν τὴν πλάνην, ἐλέγχων τὴν ἄγνοιαν καὶ ἀδιαφορίαν τῶν πολλῶν, ἐξεγείρων ἐν αὐτοῖς τὸν πόθον πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, προσεπάθει ἔπειτα διὰ διαφόρων ἐρωτήσεων νὰ πείσῃ αὐτοὺς ν' ἀποδεχθῶσιν ἀλήθειάν τινα, παλαιάν ἢ νέαν· τὴν ἀλήθειαν, μόνην τὴν ἀλήθειαν ἠγάπα ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ὁ Σωκράτης καὶ ἐπόθει καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ πάντας.

Ὁ Πλάτων ὑπῆρξεν εἰς ἐκείνων, οἵτινες ἠυμοίρησαν νὰ μετὰσχωσι τῶν ἀξιωματημονεύτων ἐκείνων συνδιαλέξεων, ὁπόθεν, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, ἐξήρχετό τις πάντοτε κρείστων ἑαυτοῦ καὶ σοφώτερος. Ὁ Πλάτων διὰ τῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ κατενόησε τὰς συνδιαλέξεις ταύτας, διὰ τῆς δὲ ἀριστοκρατικῆς αὐτοῦ ἀγωγῆς ἦτο προπαρεσκευασμένος νὰ αἰσθανθῆ τὸ θέλημα τῶν αὐτῶν· διὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ συνεφώνησε πρὸς τὸν Σωκράτην· καὶ ἰδοὺ διατὶ παρέμεινεν ἐν τοῖς μεταγενεστέροις ὁ ἀληθὴς αὐτοῦ μαθητῆς, ὁ ἄξιος αὐταῦ διάδοχος, ὁ κληρονόμος τοῦ νοῦ καὶ τῆς μεθόδου αὐ-

τοῦ, τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ ἐκείνου ἔρωτος, ὅστις ἐπωνομάσθη ἐξ αὐτοῦ, διότι παρέστησεν αὐτὸν ἐν τοῖς διαλόγοις τοῖς γενομένοις κατὰ μίμησιν τῶν τελείων σωκρατικῶν διαλόγων. Εἶναι παράδοξον, ὅτι ὁ Σωκράτης οὐδὲν γράψας ἐδημιούργησε διὰ τῶν διαλόγων αὐτοῦ ἰδίαν φιλολογίαν. Πάντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔγραψαν διαλόγους· ἀλλ' ὁ Πλάτων ἐπεσκίασε πάντας. Χάρις εἰς αὐτὸν μόνον δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, τί ἦτο τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνο σύμπλεγμα ἐπιστήμης λεπτῆς, εὐαισθησίας, πνεύματος, χάριτος καὶ δεινῆς ῥητορείας, ἰδεῶν εὐφυῶν ἀνεπιτηδεύτων καὶ παριστανομένων δι' ὕφους καθαροῦ, λεπτοῦ, ποικίλου, ὅτε μὲν οἰκείου, ὅτε δὲ ἐξόχου καὶ πάντοτε φυσικοῦ, πάντοτε ἀπλοῦ, τοῦθ' ὅπερ καλεῖται σωκρατικὸς διάλογος.

Οὐδεὶς ἀνεγνώσθη τὸν Πλάτωνα θὰ ἐκπλαγῆ ἀκούων με λαλοῦντα οὕτω περὶ τοῦ ἀπαρχμύλλου αὐτοῦ εἶδους τοῦ ἐκφράζεσθαι. Δὲν θὰ λαλήσω περὶ τοῦ συγγραφέως· ὅσω μέγας ἂν ἦναι ὁ Πλάτων, δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ ὡς συγγραφέως, ἀλλ' ὡς φιλοσόφου· παρὰ τῷ φιλοσόφῳ δὲ τούτῳ, ὡς παρὰ τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ Σωκράτει, ἡ μορφή εἶναι ἀχώριστος τῆς οὐσίας, καὶ τοῦτο ἰδίως καταφαίνεται ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματι.

Τῷ ὄντι, ἐποῦδήποτε ἂν ἀναφαίνεται ὁ πλατωνικὸς ἔρωσ, παράγεται ἐκ συνδιαλέξεως μᾶλλον ἢ ἤττον ἐξόχου, μᾶλλον ἢ ἤττον ἀττικῆς. Καὶ νῦν ἔτι, κατὰ τὸν πεζὸν τοῦτον καὶ πολυμέριμον καὶ πολυτάραχον αἰῶνα, ὁ πλατωνικὸς ἔρωσ, ἂν που ἔστιν ὅτι ἀναφανῆ, ἀναφαίνεται εἰς τινὰς ἐκλεκτὰς φύσεις ἐν συνδιαλέξεσιν ὁμοίαις πρὸς τὰς τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκεῖνας, καθ' ἃς δύο ψυχαὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν διακατεχόμεναι ἰδεῶν καὶ εὐγενῶν τάσεων, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδιώκουσαι ὑψηλὸν σκοπὸν, ὑπὸ τῆς αὐτῆς φιλοδοξίας ἀγόμεναι, συνδέονται πρὸς ἀλλήλας διὰ συμπαιθείας γλυκείας καὶ ἀγνῆς, διότι ἀνεπαισθήτως μεταβιβάζει ἡ μίξ εἰς τὴν ἑτέραν τὸν διάπυρον ἐκεῖνον πόθον τοῦ ἰδεώδους, ὅστις ἐμπνέων ἀμφοτέρας συγκρατεῖ αὐτὰς καὶ συνέχει.

Ὑπὸ τὴν μορφήν λοιπὸν ταύτην ὁ Πλάτων, ὡς ὁ Σωκράτης, ἐδίδασκε καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὸν ἔρωτα, ὅστις κατ' αὐτὸν ἐχρησίμευεν ὡς προπαρασκευῆ ἀναπόφευκτος εἰς τὴν ἐπιστήμην. Τοιοῦτος τῷ ὄντι εἶναι, κατὰ τὸν φιλόσοφον, ὁ εὐγενὴς τοῦ ἔρωτος σκοπὸς, νὰ διαθέσῃ δηλαδὴ τὰς ψυχὰς εὐμενῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ ἀγαθὸν, λαμβανόμενον ἐν τῷ ἰδεώδει αὐτοῦ κάλλει. Δὲν εἶναι βεβαίως τοῦ κόπου ἀνάξιον νὰ μελετηθῇ ἐγγύτερον ἢ διδασκαλία αὕτη ἐν τοῖς ἀθανάτοις συγγραμμάσιν, ἐν οἷς εἶναι ἐναποτεθειμένη, ἥτοι ἐν τῷ Φαίδρῳ, τῇ Πολιτεία καὶ ἰδίως ἐν τῷ Συμποσίῳ.

Τὸ Συμπόσιον ἐν μορφῇ διαλογικῇ γεγραμμένον εἶναι ἀληθῆς περὶ ἔρωτος πραγματεία. Ἀθηναῖοί τινες ἐκ τῶν προϋχόντων συνελθόντες, ἵνα πανηγυρίσωσι τὴν νίκην, ἣν ὁ φίλος αὐτῶν ποιητῆς Ἀγάθων ἤρατο ἐν τῷ θεάτρῳ, προτίθενται νὰ λαλήσωσι περὶ ἔρωτος, τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ αἰωνίως παρίσταται νέον καὶ διαρκῆ παρέχει γόητρον. Ἐπλεξαν, λέγουσι, τὸ ἐγκώμιον πάντων σύγχρονός τις συγγραφεὺς παρέστησε τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἄλατος· διατί ἐλησμονήθη ὁ ἔρωτος; Πᾶς τις ὀφείλει κατὰ τὸ ἐνὸν νὰ ἐγκωμιάσῃ τὴν μυστηριώδη ταύτην καὶ ἀκατάσχετον δύναμιν, ἥτις, ὡς ἐλέχθη, δεσπόζει πάσης καρδίας, καὶ αὐτῆς τῆς σκληροτάτης.

Ὁ μὲν Φαίδρος φαντάζεται τὸν ἔρωτα ὡς τὸν πρεσβύτατον καὶ τὸν σεμνότατον τῶν θεῶν, ὁ δὲ Ἀγάθων ὡς τὸν νεώτατον καὶ χαριέστατον. Ἐτερός τις, ὁ Πυρσανίας, διακρίνει δύο Ἀφροδίτας καὶ δύο Ἔρωτας: ὑπάρχει, λέγει, Ἀφροδίτη πάνδημος καὶ Ἔρως πάνδημος· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ Ἀφροδίτη οὐραγία καὶ Ἔρως οὐράνιος καὶ θεῖος, ἥτοι ἔρως ποιῶν ἡμᾶς ν' ἀγαπῶμεν διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ καθιστῶν ἡμᾶς εὐτυχεῖς διὰ τῆς ἀρετῆς. Ὁ δὲ Ἀριστοφάνης, ὁ κωμικὸς ποιητῆς, ὃν ὁ Πλάτων παρεισάγει ἐν τῷ Συμποσίῳ λαλοῦντα, ἐκφράζει ὑπόθεσιν εὐτράπελον περὶ ἔρωτος. Οἱ ἄνθρωποι, λέγει, ἐπλάσθησαν τὸ πρῶτον διπλοῖ, «ἀνδρόγυνον γὰρ ἐν τότε μὲν ἦν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τε ἄρρενος καὶ θήλεος», εἶτα δὲ δίχα τμηθέντες ζητοῦσιν ἕκαστος τὸ ἀπολεσθὲν αὐτοῦ ἥμισυ καὶ ποθοῦσι τὴν μετ' ἀλλήλων ἔνωσιν, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν φύσιν.

Οὕτως ἐν τῷ ἐλευθέρῳ τούτῳ διαλόγῳ ἐκφαίνονται αἱ διαφορώταται τῶν ἰδεῶν: ὁ ἰατρὸς π. χ. Ἐρυξίμαχος ἀνακαλύπτει πανταχοῦ τὸν Ἔρωτα, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις τῆς ὕλης, δὲν διστάζει δὲ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὑπὸ τινὰ ἔποψιν «ἡ ἰατρικὴ εἶναι ἐπιστήμη τοῦ ἔρωτος»· ὁ δὲ ποιητῆς Ἀγάθων χαρακτηρίζει τὸν ἔρωτα ὡς ποιητὴν δυνάμενον ν' ἀναδείξῃ ποιητὴν, οἷον θέλει.

Ὁ Σωκράτης ἐν τέλει καλεῖται καὶ αὐτὸς νὰ ἐγκωμιάσῃ τὸν ἔρωτα· ἀρνηθεὶς τὸ πρῶτον, ἐνδίδει ἔπειτα, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι θὰ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, οὐχὶ δὲ, ὡς μέχρι τοῦδε ἔπραξαν, νὰ συνθέσῃ ἐγκωμιόν τι, ἐν ᾧ εὗρηνται ἀναμιξ τὸ ἀληθὲς καὶ ψευδές.

Ὠνόμασαν τὸν Ἔρωτα θεὸν, τὸν ὑπέρτατον μάλιστα τῶν θεῶν. Ἀληθῶς εἶπεῖν, ὁ ἔρως δὲν εἶναι θεὸς, εἶναι δαίμων μέγας, μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων κείμενος, μετέχων μὲν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, διότι ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖ, ἐν ἡμῖν παράγει τὴν ἐμπνευσιν ἐκείνην καὶ τὴν μανίαν, τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκείνον τὸν φέροντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀλλὰ μετέχων καὶ τῆς

θείας φύσεως, διότι γινώσκει πόσον εἶναι εὐκταῖον νὰ ἦναί τις καλός, σοφός καὶ ἀγαθός ὡς οἱ θεοί. Δὲν εἶναι λοιπὸν θεός, διότι δὲν κέκτηται, ἀλλ' ἐπιδιώκει τὰς ιδιότητες ταύτας τοῦ θείου· καὶ ὅμως ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ εἶναι θεία. Εἶναι υἱὸς τοῦ Πόρου, θεοῦ τῆς ἀφθονίας καὶ τῆς πενίας, καὶ διὰ τοῦτο ὅτε μὲν εἶναι πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅτε δὲ πένης καὶ ἀσθενῆς ὡς ἡ μήτηρ αὐτοῦ. «Καὶ οὔτε ὡς ἀθάνατος πέφυκεν οὔτε ὡς θνητός, ἀλλὰ τοτὲ μὲν τῆς αὐτῆς ἡμέρας θάλλει τε καὶ ζῆ, ὅταν εὐπορήσῃ, τοτὲ δὲ ἀποθνήσκει, πάλιν δὲ ἀναβιώσκειται διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φύσιν, τὸ δὲ ποριζόμενον αἰεὶ ὑπεκρεῖ· ὥστε οὔτε ἀπορεῖ ἕρως ποτὲ οὔτε πλουτεῖ, σοφίας τε καὶ ἀμαθίας ἐν μέσῳ ἐστίν. Ἔχει γὰρ ὧδε». Γεννηθεὶς μικρὸν μετὰ τὴν Ἀφροδίτην καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς, παρέμεινε ὁ πιστός τῆς Ἀφροδίτης ἀκόλουθος καὶ θεράπων καὶ ὁ θερμὸς τοῦ καλοῦ ἐραστής. «Ἔστι γὰρ δὴ τῶν καλλίστων ἡ σοφία, ἕρως δ' ἐστὶν ἕρως περὶ τὸ καλόν, ὥστε ἀναγκαῖον ἕρωτα φιλόσοφον εἶναι, φιλόσοφον δὲ ὄντα μετὰ εἶναι σοφοῦ καὶ ἀμαθοῦς».

Οὗτος εἶναι ὁ δαίμων ὁ ὠθὼν ἡμᾶς ν' ἀγαπῶμεν πᾶν ὅ,τι καλόν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸ αἰώνιον καὶ θεῖον καλόν· οὗτος εἶναι ὁ δαίμων, ὃν ἕκαστος ἡμῶν φέρει ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ὡς ἄλλοτε κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐπιγείου ἡμῶν ὑπάρξεως.

Τῷ ὄντι, ἂν πιστεύσωμεν τὸν συγγραφέα τοῦ Φαίδρου, αἱ ψυχαὶ ἡμῶν δὲν ἤρχισαν νὰ ζῶσι μετὰ τοῦ σώματος, ὅπερ νῦν ζωοποιοῦσιν. Πλασθεῖσαι ἀπ' αἰώνων ὑπὸ τοῦ ὑψίστου πάντων δημιουργοῦ καὶ τεθεῖσαι εἰς τὸ ἄρμα τινὸς τῶν δευτερευόντων θεῶν τῶν ἐν οὐρανῷ κινουμένων, ἔπταντο ὀπισθεν τοῦ θείου αὐτῶν ἡνιόχου· διότι τότε ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν τελειότητι εἶχον πτερῶματα, ἅτινα διετήρουν ἐν ἀπάσῃ αὐτῶν τῇ δυνάμει ἐφ' ὅσον ἔμενον τέλειαι. Ἰδωμεν πῶς ἐστερήθησαν τῶν πτερωμάτων τούτων.

Ἐκάστη ψυχὴ, ἐξερχομένη τῶν χειρῶν τοῦ ὑψίστου δημιουργοῦ, τίθεται ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μιᾶς τῶν οὐρανίων θεοτήτων, τοῦ Διὸς, τοῦ Ἄρειος ἢ ἄλλου τινὸς θεοῦ τοῦ Ὀλύμπου. Ὑπὸ τὸν ἀθάνατον τοῦτον ὀδηγὸν διανύει τὰς αἰθερίους χώρας καὶ ἄγει τὴν ζωὴν τῶν θεῶν, θεωμένη ὡς ἐκείνοι, ἀλλὰ μετ' ἐκείνους, τὰ θεῖα καὶ αἰώνια ὄντα, ἅτινα ζῶσιν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ κατ' ἐξοχὴν ὄντος. Παρακολουθεῖ τὰς περιοδικὰς καὶ ἐναρμυνίους περιστροφὰς, δι' ὧν οἱ κάτοικοι τῶν οὐρανῶν τείνουσιν ἀκαταπαύστως νὰ προσεγγίσωσιν εἰς τὸ ὑπέρτατον ὄν, ἵνα προσλάβωσιν ἐξ αὐτοῦ τὰ στοιχεῖα τῆς καθαρᾶς καὶ εὐδαιμονοῦς αὐτῶν ζωῆς. Ἐκαστος τῶν περιηγητῶν τούτων τοῦ ἀπείρου ὀφείλει νὰ προσπαθῇ νὰ ἔχῃται τοῦ θεοῦ τοῦ ὀδηγοῦντος αὐτὸν, καὶ νὰ ὑψοῦται μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ ὑπερκόσμια ὕψη

ἐνθα ὑπάρχουσι τὰ μεγάλα καὶ ἄρρητα ὄντα, ὧν ἡ θεὰ παρέχει τροφήν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ δύναμιν νέαν εἰς τὰ πτερώματα αὐτῆς. Τότε αἱ ψυχαὶ ἐγνώρισαν πᾶν τὸ ἄξιον ἔρωτος καὶ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ καταστήσῃ αὐτὰς εὐτυχεῖς. Τότε ἔλαμπε τὸ κάλλος ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ὄντων.

«Κάλλος δὲ τότε ἦν ἰδεῖν λαμπρὸν, ὅτε σὺν εὐδαίμονι χορῷ μακαρίαν ὄψιν τε καὶ θεᾶν ἐπόμενοι μετὰ μὲν Διὸς ἡμεῖς, ἄλλοι δὲ μετ' ἄλλου θεῶν, εἰδόν τε καὶ ἐτελοῦντο τῶν τελετῶν ἦν θέμις λέγειν μακαριωτάτην, ἦν ὠργιάζομεν δλόκληροι μὲν αὐτοὶ ὄντες καὶ ἀπαθεῖς κακῶν, ὅσα ἡμᾶς ἐν ὑστέρω χρόνῳ ὑπέμενεν, δλόκληρα δὲ καὶ ἀπλᾶ καὶ ἀτρεμῆ καὶ εὐδαίμονα φάσματα μούμενοί τε καὶ ἐποπτεύοντες ἐν αὐγῇ καθαρᾷ, καθαρὸι ὄντες καὶ ἀσήμαντοὶ τούτου, ὃ νῦν σῶμα περιφέροντες ὀνομάζομεν, ὀστρέου τρόπον δεδεδεσμευμένοι».

Ἄλλ' ἡ ψυχὴ ἐξέπεσε τοῦ φωτὸς τούτου καὶ τῆς καθαρότητος, διότι ἀπαυδήσασά ποτε δὲν ἠδυνήθη πλέον ν' ἀκολουθῆ τὸν θεῖον αὐτῆς ὀδηγόν. Ἄμελήσασα νὰ τρέφῃται καὶ νὰ ἀντλή δυνάμεις ἐκ τῆς μετὰ τοῦ ὑψίστου ὄντος κοινωνίας καὶ πληρωθεῖσα δυστυχῶς τῆς ἀκαθάρτου τροφῆς τῆς κακίας καὶ τῆς λήθης, βαρύνεται, ἀπόλλυσι τὰ πτερώματα αὐτῆς, φέρεται τῆδε κακείσε, μέχρις οὗ πίπτει ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ, «ὃ νῦν σῶμα περιφέροντες ὀνομάζομεν, ὀστρέου τρόπον δεδεδεσμευμένοι». Οὐδεμίᾳ δὲ ψυχῇ δύναται νὰ ἐπανέλθῃ ὅθεν ἐξέπεσεν, εἰμὴ μετὰ μακρὰς δοκιμασίας, αἵτινες ἐπὶ χιλιετηρίδα καθαίρουσιν αὐτὴν καὶ ἀναγεννῶσι.

Μακρὰ ἔκπληξις ἐπακολουθεῖ εἰς τὴν μεγάλην ταύτην συμφορὰν. Ἐπὶ μακρὸν ἡ ψυχὴ φρικιᾷ πρὸ τῆς φοβερᾶς ταύτης πτώσεως. Περικεκλεισμένη ἐν ὑλικῷ σώματι, καταδικασθεῖσα νὰ παρατηρῆ τὰ θλιβερὰ τοῦ ἐπιγείου τούτου κόσμου ἀντικείμενα διὰ τῶν αἰσθήσεων, ὡς διὰ τῶν ὀπῶν τοῦ δεσμοτηρίου αὐτῆς, βλέπει τὸ πρῶτον καὶ ἀκούει μὴ ἐννοοῦσα τὰ συγκεχυμένα ταῦτα φαινόμενα, ἅτινα ἀκαταπαύστως μεταβαλλόμενα παρέρχονται ἐπὶ τέλους ἀνεπιστρεπτὲι καὶ ἅτινα ἀντικαθιστῶντα τὰ ἄλλοτε μεγάλα ὄντα, οὐδὲν πλέον προσφέρουσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἢ εἰκόνας ἀσθενεστάτας καὶ πολλάκις ἐλάχιστα τοῖς πρωτοτύποις παρεμφερεῖς.

Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ καὶ ζῶμεν καὶ μένομεν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων. Ἄν δέ τις τῶν ψυχῶν, αἵτινες ἐξέπεσαν, εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ πλέον τῶν λοιπῶν τὰ θεῖα ὄντα, ἡ ψυχὴ αὕτη ἀξιοῦται νὰ ζωογονῆ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωπον, οὗτινος ὁ βίος εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τὴν σοφίαν, τὸ κάλλος, τὰς μούσας καὶ τὸν ἔρωτα. Ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξεγείρεται πρώτη τοῦ βαθέος τούτου ὕπνου καὶ θεωμένη τὰ παντοειδῆ ταῦτα φαινόμενα,

ἄπερ οἱ πολλοὶ ὄντα καλοῦσιν, ἀναμιμνήσκειται τοῦ θείου φωτὸς καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὴν ἰσχυρὰν καὶ ἀναγεγεννημένην· διότι ἡ φιλόσοφος αὕτη ψυχὴ θεωμένη τὰ ἐπίγεια ἀνεμνήσθη ὅ,τι ποτὲ ἔγνω καὶ τοσοῦτον ἠγάπησεν, ὅτε ἦτο καθαρά. Διὰ τῆς ἀναμνήσεως δὲ ταύτης τῆς ἀποτελούσης ἐνταῦθα τὴν μονιμωτάτην βάσιν τῆς ἐπιστήμης ἡμῶν, τὰ πτερώματα, ὧν ἡ ψυχὴ φέρει πάντοτε τὸ σπέρμα, δύνανται νὰ σχηματισθῶσι καὶ πάλιν, καὶ ὁ θρίαμβος τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος συνίσταται εἰς τὸ ν' ἀναφυῶσι ταῦτα βαθμηδόν, μέχρις οὔ καὶ αὔθις δυνηθῶσι νὰ μεταβιβάσωσιν ἡμᾶς εἰς τοὺς οὐρανίους τόπους. Ἡ ἀπόπειρα αὕτη εἶναι μακρὰ, δυσχερὴς καὶ πλήρης ἀγώνων συνεχῶν. Ὅ,τι ὁ τοῖς θεοῖς προσφιλέστατος ἄνθρωπος δύναται ν' ἀπολαύσῃ εἶναι ὅτι μετὰ τρεῖς συνεχεῖς ὑπάρξεις ἀφιερωμένας εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σοφίαν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι, καὶ παρακολουθουμένας ἐκάστην ὑπὸ δικαίας ἀμοιβῆς ἐπιχιλιετηρίδα, ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν τριῶν τούτων χιλιετηρίδων ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἀπαλλαγείσα τῶν δεσμῶν τῆς ἀμαθίας, τῆς πλάνης καὶ τῆς κακίας καὶ κουρισθεῖσα ἀνίπταται αὔθις εἰς τὸν οὐράνιον τόπον. Ὁ σκοπὸς οὗτος εἶναι τοσοῦτον ὑψηλὸς καὶ ὠραῖος, ὥστε ὁ διίδων αὐτὸν δὲν ἀποθαρρύνεται πλέον, ἀλλὰ ἐπιδιώκει αὐτὸν ἀνευδότης ἀναμιμνησκόμενος τοῦ αἰωνίου κάλλους.

«Τοῖς δὲ δὴ τοιοῦτοις ἀνὴρ ὑπομνήμασιν ὀρθῶς χρώμενος, τελέους ἀεὶ τελετὰς τελούμενος, τέλος ὄντως μέγας γίγνεται· ἐξιστάμενος δὲ τῶν ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων καὶ πρὸς τῷ θείῳ γιγνόμενος νοουθετεῖται μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς παρακινῶν, ἐνθουσιάζων δὲ λέλγθε τοὺς πολλούς».

Ὁ ἔρωσ, κατὰ τὸν Πλάτωνα, οὐ μόνον σώζει τὸν φιλόσοφον, ἀλλὰ καὶ ποιεῖ αὐτὸν ἱκανὸν νὰ σώζῃ τοὺς ἄλλους.

Ὁ Πλάτων, ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Σωκράτης, οἰκτεῖρει μέγਾਲος τοὺς πολλούς. Συμβαίνει πολλάκις νὰ ἀγανακτῆ κατὰ τῶν ἀδίκων κρίσεων τῶν πολλῶν καὶ νὰ δεικνύῃ πρὸς αὐτοὺς περιφρόνησιν οὐ σμικρὰν· ἀλλ' ὁ οἰκτος δὲσπόζει αὐτοῦ· διότι δὲν δύναται νὰ φαντασθῆ θέσιν χείρονα τῆς τῶν πολλῶν.

«Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους, λέγει ἐν τῷ ζ'. βιβλίῳ τῆς Πολιτείας, οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρ' ἅπαν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένους, ὥστε μένειν τε αὐτοῦ εἰς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλω δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ

τειχίον παρωκοδομημένον, ὡσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν. Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκεύη τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων».

Ἴδου ἡ τύχη πάντων ἡμῶν, οἵτινες ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἢ λήθῃ τῶν ὄντων, ἅτινα μόνον εἶναι νοητὰ, ἀγαθὰ καὶ ἀξιέραστα, ἐφαρμόζομεν τὰ ὀνόματα ταῦτα καὶ τὰ τῆς πραγματικότητος εἰς σκιάς, εἰς εἰκόνας, ἃς ἐν τῇ ἀφροσύνῃ ἡμῶν ἐκλαμβάνομεν ὡς τὸ ἀγαθὸν, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθές.

Ἐν τούτοις εἰς τῶν δεσμοτῶν τούτων, μὴ δυνάμενος νὰ ζῆ καὶ ν' ἀποθάνῃ ἐνταῦθα, ἀποπειρᾶται μετὰ δυνάμεως καὶ παρὰ τὰ δεσμὰ καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐξουσίαν κατορθοῖ νὰ στραφῇ καὶ νὰ ἴδῃ αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα. Ἡ θεὰ αὕτη τῷ παρέχει νέας δυνάμεις· συντρίβει τὰς ἀλύσεις αὐτοῦ καὶ φθάσας εἰς τὴν εἴσοδον βλέπει οὐ μόνον τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ τὸν γεννητόρα αὐτῆς, τὸν ἥλιον. Ὅσῳ μᾶλλον γινώσκει, τόσῳ μᾶλλον ποθεῖ νὰ γινώσκῃ· ὅσῳ πλείω οἶδε, τόσῳ ἰσχυρότερος γίνεται· ὁ ἔρωσ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἀληθοῦς κάλλους αὐξάνει ἐν αὐτῷ, ἀνυψοῦται δὲ βαθμηδὸν μέχρι τῶν πρώτων ὄντων καὶ τοῦ ὄντως ὄντος, οὗ τὸ ὄνομα εἶναι ὑπὲρ ἄνω παντὸς λόγου καὶ ἐννοίας, καὶ ὅστις εἶναι ὁ ἥλιος τοῦ νοητοῦ κόσμου.

ὑπὸ τοῦ ἔρωτος εἰς τὰ ὕψη ταῦτα τῆς διανοίας φερόμενος ὁ φιλόσοφος, δὲν λησμονεῖ τοὺς ἀτυχεῖς αὐτοῦ ἐταίρους καὶ φέρων αὐτοῖς ἐπικουρίαν ἀναβυθίζεται εἰς τὸν ὑπόγειον τόπον, ἐνθα οἱ ἀτυχεῖς ἐκεῖνοι ἐσυνείθισαν νὰ ζῶσιν. Ἐπιχειρεῖ νὰ ἐλκύσῃ αὐτοὺς ἐντεῦθεν, ἀλλὰ περιυβρίζεται ἀναιδῶς καὶ σκώπτεται. Οἱ ἀμαθεῖς οὗτοι δυστυχεῖς ἐξοικειωμένοι ὄντες εἰς τὰ φαντάσματα αὐτῶν θεωροῦσιν ὡς μωρὸν τὸν μόνον γινώσκοντα τὴν πραγματικότητα· ἀγανακτοῦσι κατ' αὐτοῦ· θὰ τὸν ἐκακοποιήσῃ, ἂν ἠδύναντο, διότι μέμφονται αὐτὸν ὅτι θέλει νὰ τρέφῃ αὐτοὺς διὰ χιμαιρῶν καὶ ὅτι ζητεῖ νὰ ταραξῇ τὴν ἡσυχίαν αὐτῶν καὶ εὐδαιμονίαν. Ὅποια ἡσυχία! ὅποια εὐδαιμονία! Ἀλλὰ τί δύναται τις νὰ πράξῃ κατὰ τοσαύτης τυφλότητος καὶ πῶς νὰ ἐλπίσῃ νὰ καταστήσῃ τινὰ ἀκουσίως σοφὸν καὶ ἐνάρετον. Ἡ φιλοσοφία ἀποστρέφουσα τότε τὸ πρόσωπον, εἰ καὶ μετὰ λύπης, ἀπὸ τῶν ἀφρόνων τούτων, προσέρχεται εἰς τοὺς καλλιτέρους, εἰς ἐκείνους, ἐν οἷς ἀνεκάλυψε ψυχὰς ὁμοίας πρὸς τὴν ἑαυτῆς, παλαιὰς τοῦ Διὸς ὀπαδοῦς, καὶ πρὸς τὰς ψυχὰς ταύτας ἀφιεροῖ ἅπαντα αὐτῆς τὸν ἔρωτα. Παρακελεύεται αὐτάς, συγκοινωνεῖ μετ' αὐτῶν, ἀγωνίζεται νὰ μύσῃ αὐτάς εἰς τὰ μυστήρια τοῦ ἔρωτος.

Ἐν πρώτοις ἐπέρχεται ἡ κάθαρσις, ἥτοι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ψυχῆς, ἥτις διὰ τινος φίλου φιλοσόφου συνθλά τὰ δεσμὰ τῆς ἀμαθίας, τῆς πλάνης, τῆς ἀδικίας καὶ τῶν εὐτελῶν γηίνων παθῶν.

Ἐπειτα ἐπέρχονται τὰ μικρὰ μυστήρια, ἥτοι ἡ εἴσοδος τῆς κεκκαθαυμένης ψυχῆς εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν κόσμον, ὅτε θεωροῦσα τὸ φυσικὸν κάλλος ὡς τι μικροῦ ἄξιον, νοεῖ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὴν ἱκανὴν νὰ εὐχηθῆ ὑπὲρ ἑαυτῆς ὅ,τι ὁ Σωκράτης εὐχεται ἐν τέλει τοῦ Φαίδρου· «ὦ φίλε Πάνε τε καὶ ἄλλοι ὅσοι τῆδε θεοὶ, δοίητέ μοι καλῶ γενέσθαι τάνδοθεν· ἔξωθεν δ' ὅσα ἔχω, τοῖς ἐντὸς εἶναί μοι φίλια».

Ἐν τέλει ἀποκαλύπτονται τὰ μεγάλα μυστήρια εἰς τὴν ψυχὴν, ὅτε αὕτη καθαρθεῖσα θεωρεῖ ὡς τι εὐτελές πάντα ἀποκλειστικὸν ἔρωτα, καὶ εἰς τὰ καθ' ἑκάστον ὄντα, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πνευματικά, οὐδὲν ἄλλο βλέπει ἢ βαθμοῦς, δι' ὧν ἀφικνεῖται εἰς τὸ ἀληθές καὶ θεῖον κάλλος.

Ἀλλὰ περὶ τοῦ τελευταίου τούτου σκοποῦ τοῦ ἔρωτος ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν Πλάτωνα λαλοῦντα.

«Ὅς γὰρ ἂν μέχρι ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἐρωτικὰ παιδαγωγηθῆ, λέγει ὁ Πλάτων περὶ τὸ τέλος τοῦ Συμποσίου, θεώμενος ἐφεξῆς τε καὶ ὀρθῶς τὰ καλὰ, πρὸς τέλος ἤδη ἐπὶ τῶν ἐρωτικῶν ἐξαίφνης κατόψεται τι θαυμαστὸν τὴν φύσιν καλὸν, τοῦτο ἐκεῖνο, ὃ Σώκρατες, οὗ δὴ ἕνεκεν καὶ οἱ ἔμπροσθεν πάντες πόνοι ἦσαν, πρῶτον μὲν αἰεὶ ὄν καὶ οὔτε γιγνόμενον οὔτε ἀπολλύμενον, οὔτε ἀύξανόμενον οὔτε φθίνον, ἔπειτα οὐ τῆ μὲν καλὸν, τῆ δ' αἰσχρὸν, οὐδὲ τοτὲ μὲν, τοτὲ δ' οὔ, οὐδὲ πρὸς μὲν τὸ καλὸν, πρὸς δὲ τὸ αἰσχρὸν, οὐδ' ἔνθα μὲν καλὸν, ἔνθα δὲ αἰσχρὸν, ὡς τισὶ μὲν ὄν καλὸν, τισὶ δὲ αἰσχρὸν· οὐδ' αὖ φαντασθήσεται αὐτῷ τὸ καλὸν οἶον πρόσωπόν τι οὐδὲ χεῖρες οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν σῶμα μετέχει, οὐδέ τις λόγος, οὐδέ τις ἐπιστήμη, οὐδέ που ὄν ἐν ἑτέρῳ τινὶ, οἶον ἐν ζώῳ ἢ ἐν γῆ ἢ ἐν οὐρανῷ ἢ ἐν τῷ ἄλλῳ, ἀλλὰ αὐτὸ καθ' αὐτὸ μεθ' αὐτοῦ μονοειδές αἰεὶ ὄν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα καλὰ ἐκείνου μετέχοντα τρόπον τινὰ τοιοῦτον, οἶον γιγνομένων τε τῶν ἄλλων καὶ ἀπολλυμένων μηδὲν ἐκεῖνο μήτε τι πλεον μήτε ἔλαττον γίγνεσθαι μηδὲ πάσχειν μηδέν... Ἐνταῦθα τοῦ βίου, εἴπερ που ἄλλοθι, βιωτοῦ ἀνθρώπῳ, θεωμένῳ αὐτὸ τὸ καλόν. Τί δῆτα, ἔφη, οἴομεθα εἴ τῳ γένοιτο αὐτὸ τὸ καλὸν ἰδεῖν εἰλικρινές, καθαρὸν, ἄμικτον, ἀλλὰ μὴ ἀνάπλεων σαρκῶν τε ἀνθρωπίνων καὶ χρωμάτων καὶ ἄλλης πολλῆς φλυαρίας θνητῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θεῖον καλὸν δύναιτο μονοειδές κατιδεῖν; Ἄρ' οἶει, ἔφη, φαῦλον βίον γίγνεσθαι ἐκεῖσε βλέποντος ἀνθρώπου καὶ ἐκεῖνο ᾧ δεῖ θεωμένου καὶ ξυνόντος αὐτῷ; Ἦ

οὐκ εὐθυμεῖ, ἔφη, ὅτι ἐνταῦθα αὐτῷ μοναχοῦ γενήσεται, δρῶντι ᾧ δρατὸν τὸ καλόν, τίκτειν οὐκ εἰδῶλα ἀρετῆς, ἅτε τοῦ ἀληθοῦς ἐφαπτομένῳ τεκόντι δὲ ἀρετὴν ἀληθῆ καὶ θρεψαμένῳ ὑπάρχει θεοφιλεῖ γενέσθαι, καὶ εἴπερ τῷ ἄλλῳ ἀνθρώπων ἀθανάτῳ καὶ ἐκείνῳ ;

Ἴδου τὸ τέλος τοῦ πλατωνικοῦ ἔρωτος. Δυνάμεθα νῦν νὰ κρίνωμεν πόσον ὁ σωκρατικὸς καὶ ὁ πλατωνικὸς ἔρωσ διαφέρει ἐκείνου, εἰς ὃν νῦν ἀποδίδουσι τὸ ὄνομα τοῦτο. Ὁ καθαρὸς καὶ οὐράνιος ἔρωσ, οἷον ἐδίδασκεν αὐτὸν ὁ Πλάτων, μόνον τὸ ὄνομα εἶχε κοινὸν πρὸς τὸ πάθος, ὅπερ παρ' ἡμῖν καταβιβρώσκει τὸ θέατρον καὶ τὸ μυθιστόρημα· δὲν ἦτο, ὡς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις συμβαίνει, εἰδὸς τι προπαρασκευῆς εἰς τὸν γάμον, ἢ παραμυθία τις εἰς τοὺς ἀγάμους. Ἦτο ἰδίως ὁ ἔρωσ τῶν ψυχῶν, ἔρωσ παραγόμενος ἐκ τῆς φιλοσοφίας, ἥτις εἶναι ὁ ἔρωσ τοῦ ἀληθοῦς, καὶ οὐτινος ὁ σκοπὸς δὲν ἦτο κυρίως ν' ἀρέσῃ καὶ νὰ κατακτᾷ τὴν ἀποκλειστικὴν ἀγάπην προσφιλοῦς τινος προσώπου, ἀλλὰ νὰ προσλάβῃ ἓνα ἢ πολλοὺς βοηθοὺς ἐν τῇ ζητήσῃ τῆς σοφίας, ἵνα ὑψωθῶσιν ὁμοῦ διὰ κοινῆς συμπράξεως εἰς τὴν καθαρὰν καὶ οὐρανίαν μακαριότητα, εἰς ἣν ἐκλήθημεν ὑπ' αὐτῆς ἡμῶν τῆς φύσεως, καίπερ πεσοῦσης ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς καθαρότητος.

Οὗτος, ἐπαναλαμβάνω, εἶναι ὁ πλατωνικὸς ἔρωσ ἐν τῇ πλήρει αὐτοῦ καθαρότητι· ἀλλ' ἐκάστη εἰκὼν ἔχει τὰς σκιὰς αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν ἔκθεσιν ταύτην βραχυτέραν ἴσως τοῦ δέοντος, ἀλλὰ δυναμένην νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἐγκώμιον σχεδὸν ἀπεριόριστον, ἢ ἀλήθεια μὲ ὑποχρεοῖ νὰ προσθέσω σκέψεις τινὰς κριτικάς.

Ἐν πρώτοις, καίπερ κινδυνεύων νὰ φανῶ λίαν αὐστηρὸς, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι, εἰ καὶ θαυμάζω ὑπερβαλλόντως ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν τοὺς θελκτικοὺς μύθους, δι' ὧν ὁ Πλάτων ἐκάλλυνε τοσοῦτον τὰς περὶ τοῦ ἔρωτος ἀναλύσεις αὐτοῦ· εἰ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι τὸ πάθος τρέφεται εὐκόλως ὑπὸ ὄνειροπολήσεων καὶ τῆς ποιήσεως, αὐτὸς ὁ πλοῦτος τῶν φανταστικῶν τούτων περιγραφῶν μοι φαίνεται ὅτι παραβλάπτει πῶς τὴν ἀκρίθειαν τῆς διδασκαλίας. Ἡ ὥραία λ. χ. ὑπόθεσις περὶ βίου προτέρου οὐ μόνον κινδυνεύει ν' ἀμαυρώσῃ τὴν ιδέαν τῆς μελλούσης ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἀντιφάσκει εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πείραν, ἣν δεικνύει ἡμῖν ὁ ἔρωσ ἀντλῶν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀναμνήσεως καὶ ἐκ τοῦ πόθου ἐποχῆς παρελθούσης, ἀλλὰ κυρίως ἐκ τῆς ἐλπίδος. Ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν τῆς εὐτυχοῦς τοῦ ἔρωτος ἐποχῆς, τῆς νεότητος, ἥτις ζῆ μᾶλλον ἐκ τῆς ἐλπίδος ἢ ἐκ τῆς λύπης καὶ ἥτις ἀδιαφιλονεικῆτως προσβλέπει μᾶλλον εἰς τὸ μέλλον ἢ εἰς τὸ παρελθόν.

Δὲν εἶναι αὕτη ἡ μόνη ἔλλειψις, ἣν οἱ νεώτεροι ἀνακαλύπτουσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις ὠραίοις τοῦ Πλάτωνος διαλόγοις. Πάντα ἐν αὐτοῖς δὲν εἶναι καθαρὰ, καὶ, εἰ καὶ αἱ τάσεις τοῦ συγγραφέως εἶναι εὐγενεῖς, ἀπαντῶσιν οὐδὲν ἤττον ἐν τοῖς διαλόγοις τούτοις φράσεις συχναὶ ἔκ τε τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς εἰλημμένα, καὶ χωρία, ἅτινα νομίζω ὅτι ἐδικαιούμην νὰ παραλείψω, καὶ ἅτινα καθιστῶσι τινὰς τῶν διαλόγων τούτων ἀπροσίτους εἰς πολλοὺς τῶν ἀναγνωστῶν. Τὰ χωρία ταῦτα, ἅτινα πρέπει νὰ λησμονήσῃ τις ὅτι ἀνέγνω, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς προλήψεις, ὑπερβολικὰς ἄλλως τε καὶ ἀβασίμους, περὶ ὧν ἀρχόμενος ἐλάλησα.

Δὲν δύναμαι πρὸς τούτοις νὰ παρέλθω ἐν σιγῇ, ὅτι ὁ Πλάτων λαλῶν περὶ ἔρωτος καὶ κάλλους οὐδέποτε λαλεῖ περὶ γυναικῶν. Ἐν τούτῳ ἀνακαλύπτομεν ἀρχαῖόν τινα, φιλόσοφον, ἄγαμον, ἔλληνα προκατειλημμένον ὑπὲρ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἄρρενος φύλλου, ἀρνούμενον δὲ εἰς τὰς γυναῖκας, εἰμὴ τὸ φυσικόν, τοῦλάχιστον τὸ ψυχικόν κάλλος, ἥτοι τὴν δύναμιν τοῦ γινώσκειν καὶ τοῦ ἀπασχολεῖσθαι περὶ τὰ πνευματικά. Λαλῶν περὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὰς ὠραίας ψυχὰς, ζητεῖ ἀποκλειστικῶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τὰς ψυχὰς ταύτας τὰς κεκτημένας πλέον τῶν λοιπῶν τὴν διπλὴν δύναμιν τοῦ γινώσκειν καὶ ἀγαπᾶν τὸ ἀληθές, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν Πλάτωνα, αἱ ψυχαὶ τῶν γυναικῶν παρίστανον ἐν τῷ σπηλαίῳ κατωτέραν τινὰ θεότητα δὲν ἵπταντο ὡς ἡμεῖς ἔπισθεν τοῦ Διός. Ὁ Πλάτων ἄρα δὲν δεικνύει αὐταῖς τὴν ὀφειλομένην συμπάθειαν· οὐδαμοῦ δὲ θεωρεῖ αὐτὰς ὡς ὄντα ἄξια ἀληθοῦς ἔρωτος. Ἡ ἰδέα αὕτη δὲν ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς νεωτέροις, οἵτινες νοοῦσιν ἄλλως τὰ δικαιώματα ἀμφοτέρων τῶν φύλλων. Ἐν ταῖς νεωτέραις χριστιανικαῖς κοινωνίαις ἡ γυνὴ κληθεῖσα νὰ μελετήσῃ τὴν θρησκείαν αὐτῆς, ἥτοι ὅ,τι ὑπάρχει ἐξοχώτερον ὡς σύλληψις καὶ εὐγενέστερον ὡς αἴσθημα, ἐν οὐδεμιᾷ τάσει καὶ κλίσει μειονεκτεῖ, ὅσῳ μεγάλη, ὅσῳ καθαρὰ καὶ ἐξοχος ἀν ὑποτεθῇ αὕτη· οὐδὲν ἀνθρώπινον εἶναι ξένον τῇ γυναικὶ καὶ ἀπρόσιτον. Τούτου ἕνεκεν ὁ πλατωνικὸς ἔρως εἰς τὴν γυναικῶν μάλιστα ἐφηρμόσθη, καὶ, οἶονεὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀνακτωμένης τὰ δίκαια αὐτῆς, ἅτινα οἱ ἀρχαῖοι παρεγνώρισαν, πλατωνικὸς ἔρως ἐκλήθη νῦν κατ' ἐννοίαν ὅλως ἀντίστροφον τῆς τοῦ Πλάτωνος, ἢ καθαρὰ καὶ εὐγενῆς συμπάθεια μεταξὺ προσώπων διαφόρου φύλλου.